

Vällingklockan vid Brinkens museum (ovan).

”Vårvindar friska ...”

Besök fäbodstugan
och Järnåldersleden i
Nissashaga, Storsjön!
Välkommen!

ORDFÖRANDENS TANKAR

”Vårvindar friska ...” heter det i visan, ja, så är det äntligen vår med allt jäkt. Museiföreningen har en aktiv period i sikte, mycket skall göras före alla besökare kan tas emot. Tack och lov så har vi en oerhörd resurs i våra talkoarbetare. Vårstämningen brukar traditionellt skötas av Marthorna, jag hoppas att detta också sker i år. Hembygdsförbundet ivrar i år för aktiviteter i hembyn.

För första gången kommer i år en Hembygdsfest att gå av stapeln. Museiföreningen tillsammans med Övermalax Byråd har spottat i händerna och satsar gemensamt på att i två dagar 13-14 juli försöka locka intresserade till dels Brinkens museiområde och dels till Knösgården. Styrelserna har kraftigt gnuggat geniknölarna för att få ihop ett trevligt och omväxlande program. Och eftersom vi är i Malax skall det ätas både den 13 och den 14, våfflor och grillkorv vid Knösgården och ”tjöte och päärona” vid Brinken. Nu gäller det att få man ur huset för att vi sedan med

gott resultat kan planera nästa års evenemang, trevligt och omväxlande program blir det i alla händelser.

Efter att vi från styrelsen deltagit i en kurs hur man skriver ”Bygdehistoria” kommer vi under höstens lopp att bjuda in representanter från olika föreningar i kommunen och försöka aktivera denna viktiga

angelägenhet. Vi bör hela tiden komma ihåg att vår historia glöms bort och det är hela tiden nästan ”för sent”, men med en gemensam insats kan vi också i framtiden vara säkra på att historien lever.

Trevlig sommar önskar jag alla våra medlemmar.

Lorenz Uthardt

Forsbergs vällingklocka mot Forsbergs boldro

– namntävlingen blev en rysare

REDAKTÖRSRUTAN

Till finalen i namntävlingen för vårt medlemsblad gick förslagen ”Vällingklockan” och ”Boldro”, inlämnade av

Folke respektive Fredrik Forsberg. Det förra namnet förmodligen inspirerat av den högt tronande vällingklocka som utgör litet av ett landmärke för Brinkens museum, det senare syftande på *Bäsch boldro*, den för sin vittbärande ljudlighet berömda handkvarn från 1777, som förr användes i Klockarbacken och numera förvaras i mangelboden på Brinkens museum.

Valet mellan dessa två utmärkta förslag vållade föreningens styrelsemedlemmar stor och långvarig beslutsvända. Flera tilltalades av de gammaldags lantliga stämningvärden och fridfulla associationer som vällingklocksalternativet förmedlar, medan en till sinnelaget mera rabulistisk styrelsefång avvisade

samma alternativ som onödigt menlöst och mjäkigt i jämförelse med det klatschiga och dynamiskt laddade Boldro. Ett avgörande kunde omsider framtingas endast genom ett litet kuppärtat beslut i den ettrigaste boldroförespråkarens frånvaro. Längre lär man i bygden tvista om namnvalet var rätt eller inte, klart är i alla fall att vårt lilla blad kommer att heta **Vällingklockan** och att förslagsställaren Folke Forsberg inte kommer att undgå befogade hedersbetygelser.

Redaktörer för medlemsbladet är Leif Finnäs (tel. 3651063 el. 050-5252513) och Göran Strömfors (tel. 3651123), av vilka den förre huvudsakligen svarar för innehållet, den senare huvudsakligen för redigering och typografi.

Leif Finnäs

TUSEN OCH ETT BESTYR UNDER 2001 – Museiföreningen redovisade ett aktivt verksamhetsår

Museiföreningen höll sedan vanligt vårmöte den 11 april och huvudintresset ägnades åt presentation av fjolårets verksamhet. Den allmänna bilden speglar en positiv utveckling, med bl.a. en medlemsökning på ca 30 personer, en utvidgning av verksamhetsspektret till att omfatta också lokalhistoriskt arbete, en ökad satsning på information inte minst via lokala TV-program, viktiga bidrag i form av såväl talkokrafter som föremålsdonationer och penningmedel från många håll, talrika besök på museiområdena och vid föreningens fest-, rese- och andra arrangemang, ett ekonomiskt plusboks-lut mm. Mest imponerande är kanske i alla fall de olika verksamhetssektorernas utförliga redovisningar av sina otaliga detaljaktiviteter, bland vilka vi härnedan har utrymme för bara några plock.

Museiträdgården 5.8.2001

Brinkens hembygdsområde

Beträffande sevärdheterna och inrättningarna på själva området ägnades 2001 under trädgårdsmästare Irma Lintulaaksos ledning alltjämt mycken omsorg åt att utveckla museiträdgården, bl. a. med utplantering av förhandsupplivna sommarblommor, av vinbärsbuskar och äppelträd, och av gamla rosensorter som insamlats runtom i Malax. Arbetet stöddes också detta år med anslag från Rikala-stiftelsen.

En märkeshändelse som krönte tre års troget talkoslit var färdigställandet av Malm-Kaalas lillstuga, som genom renovering och VVS-installationer nu också kunde tas i bruk som informationsställe, kaffestuga och samlingslokal. Arbetet med att arrangera en permanent jordbruksutställning fortsatte.

För allmänheten ordnades under sommaren en andaktssöndag och en "Blommornas dag", och en kurs i blom- och eternellbindning hölls under hösten.

Beträffande barn och unga förekom besök av daghemselever, och ett samarbete med Köpings skola resulterade i en temadag vid Brinken i början av hösten och en av Hem och skola-föreningen något senare arrangerad lekväll på området.

Ekstocken från Bolot, donerad av Herbert Forth, Solf.

Kvarkens båtmuseum

Båtmuseets sekreterare Göran Strömfors redovisar ett femhundra-tal besökare under år 2001. Utom den stående båt- och bildutställningen om säljakt visades Umeåfotografen Anders Westerlunds uppskattade samling bilder av allmogebåtar och sjöliv kring Östersjön.

Olika iståndsättningsarbeten på området skedde, till stor del med talkokrafter, och värdefulla tillskott i båtsamlingarna erhöles i form av Gösta Ågrens segeljolle Älvan, Paul Stoors motorbåt från Malax samt ett par ekstockar från Munsmo och Bolot – museets ekstockssamling kan numera faktiskt göra anspråk på att vara den främsta i världen!

Bland samarbetsprojekt kan nämnas deltagandet i postrodden tillsammans med Malax navigationsförening och ett samarbete med nämnda förening och föreningen Knopen i Vasa om byggandet av kopior efter museets gamla skötbåt respektive "svalustjart".

Arkeologi

Har fokuserades verksamheten under Siri Hagbacks ledning på Järnåldersleden i Nissashaga, med dithörande städ-, röjnings- och underhållsarbete både längs vandringsleden och i den gamla fäbodstuga som tjänstgör som informationspunkt.

Representanter för museimyndigheterna medförde vid ett besök i maj en av Museiverkets enhet för fornlämningsvård i Björneborg/Leena Koivisto utarbetad ny vårdplan för området, med anvisningar om vilka iståndsättningsåtgärder som inom närmare framtid borde företas beträffande stigen, själva fornminnena och övriga partier av området.

Biolog Mirja Kortesharju, Bötom, gjorde en växtundersökning som färdigställs 2002 i Nissashaga. Den bekostas av Västra Finlands miljöcentral.

Lokalhistoria

För att ge fart åt denna nya verksamhetssektor samlades en av Leif Finnäs ledd arbetsgrupp tre gånger våren 2001, med en uppföljning i slutet av året. Ett projekt kring tidigare musikutövning i Malax inleddes, K-J Sjöström utarbetade ett manuskript till historik över fattiggården, och artikelbidrag publicerades av Anita Svensson om Alfons Fogde och av Vilhelm Holmgren och Ernst Ahlskog om Bio Lyran i Aktiv närkulturs *Album*. Arbetet kom dessutom att aktualisera planering för inrättande av egna arkiv- och biblioteksutrymmen.

"Fattiggårdens" avdelning för sinnessjuka. Foto1986.

TACK!

För under år 2001 beviljade penningunderstöd eller donerat material tackar museiföreningen på det varmaste följande inrättningar och personer.

Inrättningar: AktiaBank, Almedahl Ab, KWH, Majju ja Yrjö Rikalan puutarhasäätiö, Malax kommun, Museiverket, Sparbanksstiftelsen, Svenska kulturfonden, Svenska odlingens befrämjare, Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur, Svenska Österbottens kulturfond, Svensk-Österbottiska samfundet, Ytter- och Övermalax skifteslag.

Enskilda: Ernst Ahlskog, Sven Aspegren, Elin Aspholm, Ann-Mari och Vidar Björknäs, Elma Dahlsten, Herbert Forth, Helga Fredmans arvingar, Ingmar och Doris Hagstrand, Birgitta Holm, Vilhelm Holmgren, Edit Lund, Sven Långs dödsbo, Kenneth Löfgren, Gunnar Lågas, Håkan Malm, Runar Nieminen, Torsten Rabb, Elin Røjroos, Alf-Erik Rönnholm, Ellen Skogman, Adele Sten, Paul Stoor, Eli Styris dödsbo, K-E. Söderback, Ralf Söderback, Valter Söderback, Karin Södergård, E-B. Uthardt, Gösta Ågren.

Ett tack också till dem som hörsammat föreningens begäran om namnförslag till medlemsbladet och om sådan mera speciell information som efterlystes i vårt decemberblad. Ett särskilt tack till Fälisbrännobördige Lovisabon Birger Häggblom

för uppgifterna om och det fina fotot av bygdespelmannen Jonas Røj.

Dessutom tackar vi alla som under fjolåret lånat bilder, som scannats till föreningens bildarkiv. Flera hundra bilder har på detta sätt registrerats. Bilderna kommer till användning i olika sammanhang: i utställningar, i Aanacko, Välling-klockan o.a. publikationer.

HJÄLP!

Museiföreningen är förstas alltid intresserad av "allt gammalt" - ta därför kontakt ifall du har intressant information om gångna händelser i bygden, om du har gamla bilder, dokument eller föremål att visa upp eller donera till föreningen, osv. Som vi lät förstå i decemberbladet tar vi nu särskilt gärna emot fotografier och föremål som berör gammaldags bondgöromål (jordbruk och boskapsskötsel, hemslöjd och hushållsarbete, skogs-

arbete och virkeshantering mm) och information om musiker och musikaktiviteter (dansbaneliv, spelmän, kör- och orkesterverksamhet osv). Sedan senast har vi också fått anledning att speciellt efterlysa uppgifter om:

- Bio Lyran och dess verksamhet. -Vem kan berätta eller skriva om gamla biominnen från Malax? En intressant detalj vore att få utrett vem den "sign. A.O." kunde vara, som vann första pris i den via Vasabladet utlysta namtävlingen; också den signaturlösa andra pris-tagare som föreslog "Bio-Rita" borde identifieras.

- Fattigvården och "fattiggården" i det gamla Malax. Karl-Johan Sjöström har färdigställt ett textmanuskript om fattigvården och det tidigare kommunalhemmet, som kunde kompletteras med bildmaterial – foton efterlyses! Också annars vore det intressant att få del av t.ex. personliga hågkomster och annan information om tidigare fattigliv, fattighjon och fattighjäl, och om tillvaron och arbetet på fattiggården och den dithörande sinnessjukavdelningen.

Kontakt kan tas med Leif Finnäs (t. 3651061 el. 050-5252513) eller Göran Strömfors (tel. 3651123) eller med någon annan styrelsemedlem, betr. fattigvården också med K-J Sjöström (3651164).

HÄNDER 2002 . . .

Sommaren kommer – kom med!

Museiföreningen är ju högradigt aktiv året runt med allt sitt administrations- och planeringsarbete, sin samlarverksamhet, sitt historikskrivande med mera. Ändå sätter förstås sommarhalvåret från maj månad och framåt sin särskilda prägel på verksamheten, när museiområdena befolkas av guider och talkoarbetare, och olika arrangemang ordnas för föreningsmedlemmar och allmänhet. Vi sammanfattar

något av vad som är att vänta under de närmaste månaderna och välkomnar alla att på ett eller annat sätt ta del av de verksamheter som bjuds.

- Museiområdenas öppet-hållning framgår av bifogad årsbroschyr. Observera att Brinkens museum i år även håller söndagsöppet (kl 12-16) i maj samt söndagar i juni och augusti utanför normala öppet-hållningen (kl 13-18). Trädgården är vacker även tidigt i maj och sent i augusti. Kaffeservering!

- Talkoverksamhet bedrivs från maj regelbundet på Brinken-området måndagskvällar kl 18 och vid behov vid båtmuseet och andra av museiföreningens verksamhetspunkter. Det finns lämpliga göromål för envar, allt efter intressen, ork och färdigheter: trädgårdssysslor, iståndsättning av byggnader och uteområden, städning- och uppretningsjobb, ordnande av utställningsföremål och sortering av ogenomgången material. Gratis kaffe med dopp bjuds, och man kan efter eget val infinna sig mera eller mindre regelbundet och anstränga sig mera eller mindre helhjärtat.

- En sommarresa för museiföreningens medlemmar i juli eller augusti anordnas också i år, med rese-mål och rutt som senare bestäms.

Några talkoarbetare 24.8.1998 på nygamla stenfoten till Malm-Kaalas lillstugo (i bakgrunden) vid Brinken. Männerna i bild var kärntruppen för stugans flyttning och återuppförande: fr.v. Evert Långback, Viktor Liljekvist, Karl-Henrik Stoor, Oskar Smulter, Holger Gullberg och Evert Nordkvist. Talkodamerna Gun-Britt Björkstén och Solveig Antell arbetade troligen i trädgården denna kväll.

Lena Österblad i Tufvasgården

- Ifråga om tillfällen för allmänheten har bl.a. i samråd med Övermalax byaråd planerats hembygdsdagar den 13-14 juli vid Knös-gården respektive Brinken. Museiföreningen svarar för arrangemangen den sist-nämnda dagen, som börjar med festgudstjänst i kyrkan och fortsätts med program på Brinken i form av mat-servering, kulturstig, föredrag, folkmusik, körsång, kaffeservering och blom-försäljning mm.

Givande seminarium om hur man skriver byhistoria

Flera representanter för museiföreningen deltog i ett byhistorikseminarium i Vasa 6.4. Bl.a. presenterades lokalhistorieskrivningens grunder utförligt av Holger Wester, och tanken väcktes på att i nära framtid anlita hans sakkunskap också för att främja våra egna lokalhistoriska strävanden. Professor Lars Huldén behandlade hur man skriver dialekt. Huvudbudskapet här var snarast att man vanligen kan följa sitt eget öra och omdöme, och med enkla streck- eller punktmarkeringar av bokstäver ange klarare uttalsavvikelser från högsvenskan. På Malaxdialekt kunde t.ex. ett svalpars akterpartier kanske antecknas som "**tvoå schvöloschäööar**".

Maj 2002
Redaktör: Leif Finnäs
Layout: Göran Strömfors
Bilder: Malax museiförenings bildsamling (om ej annat nämns)

Sänd en hälsning från Malax!

Det kan du göra med ett **vykort** utgivet av Malax museiförening! Vykorten, i färg, säljs i sommar förmånligt vid Brinkens museum och vid Kvarkens båtmuseum. Pris: endast 50 cent/st. Även **böckerna Hammarbandet** och **I fälän** säljs vid museerna, eller av Karl-Gustav Dahlsten, 66140 Övermalax, tel. 3654 371.

Kontakta!

Närmare uppgifter om medlemskap, talkoarbeten, donationer mm **ger styrelsemedlemmarna:**

Lorenz Uthardt (ordf.) 3654541,
Karl-Gustav Dahlsten
(viceordf.) 365 4371,
Margaretha Lindholm (sekr.)
365 1159, Britt-Helen
Flemming (kassör) 365 4572,
Siri Hagback 365 4344, Leif
Finnäs 365 1063, Göran
Strömfors 365 1123 (sekr. för
båtmuseet), Majvor Sundbäck
0407613384 och Inga Österblad
365 1808.

UTSTÄLLNING

Svalustjärten Ett båtbygge - Rakennamme veneen

Av halvknärren, "Svalustjärten" från Petalax, som finns i Kvarkens båtmuseum i Åminne har Allmogebåtsföreningen Knopen i Vasa byggt en kopia. Båtbygget redovisas i sommar i 60 planscher (A3-format) i båtmuseet i Åminne, från midsommar till 4 augusti alla dagar kl 13-18. Utställningen är tvåspråkig och gjord i samarbete mellan Kvarkens båtmuseum och Allmogebåtsföreningen Knopen.

UTSTÄLLNINGAR

Utställningen **Lin och dess användning** visas i sommar i Tufvasgårdens framstuga vid Brinkens museum. Bese även de fasta utställningarna **Trädgård och torgliv** samt **Bondens år** (under arbete, men kan redan nu ses med behållning)! Öppetider: som ovan eller nedan. Välkommen!

Kaffesugen?

Bjud dina vänner på eftermiddagskaffe vid Brinkens museum! Kaffeservering alla dagar från 16 juni till 4 augusti kl 13-18. Även alla söndagar i maj, juni och augusti kl 12-16. Njut av kaffet och museimiljön!

Aanacko 2002 kan ännu köpas!

Almanackan utges av Malax museiförening och Lions Club Malax. Den innehåller texter och bilder från "det gamla Malax". Den kan ännu fås i sommar vid Brinkens museum och vid Kvarkens båtmuseum. Priset är halverat: 2,50 euro!

